

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

XXXI. De obiecto, actibus, subiecto, & organo sensus interni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

Scientis sunt non sensata, sed phantasia cognoscit rem sub tali aliqua ratione: ergo vna, eademque potentia ad vtrumque sufficit, atque adeo ab aestimatiua non seceritur. Vltima consequentia vallet ex notationibus supra positis: minor verò probatur, nam phantasia mouet appetitum sensitivum, ad quem comparatur, sicut intellectus practicus ad voluntatem, teste Aristotele 3. de Anima, cap. 6. textu 44. & cap. 7. per totum: appetitus autem mouetur à ratione conuenientis, vel disconuenientis: ergo ipsa phantasia rationem eiusmodi proposuit, ac cognouit. Atque hinc soluitur fundamentum primum quartæ opinionis in n. 9. negatur enim distinctio illa specierum sensatarum, & non sensatarum: negatur item cognitionem talium rationum tam diuersam esse, vt diuersas arguat potentias: negatur denique iudicium practicum, & speculativum fieri à potētis diuersis, cum melius multo fiant ab eadem, vno scilicet in altero fundamentum habente.

Ad 1. fundamentum,
4. opinionis
in n. 9.

16
3. assertio.

Probat ex
dictis.
Atque etiam
ex Aristotele.

Tertia conclusio. Probabilius videtur sensum interiorem vnum tantum esse realiter. Hoc ex dictis ita concluditur: sensus communis, & phantasia in vnam coincidunt potentiam, aestimatiua item, ac memoria inter se, cogitatiua autem remissentia, & imaginatio non ponunt in numero, vt supra est obseruatum, solumque significant diuersas perfectiones eiusdem sensus in homine: ergo, &c. Et hæc planè fuit sententia Aristotelis, cum capite primo de memoria dixerit, phantasma non esse affectum sensus communis, atque in toto eo capite de sensu communi, ac phantasia, imò & de virtute tota interna sentiendi tanquam de vna loquitur, ibidemque pronuntiat eadem nos parte cognoscere magnitudinem, motum, ac tempus, & subdit, vnde patet hæc omnia ad primum illum principem sensum pertinere, de quo inferius addit, ipsum esse quasi memoratur, &c. vnum ergo tantum ponit primum sensum principem interiore, & lib. de insomnijs, cap. 1. scribit vim imaginandi eandem numero esse cum potentia sentiendi, essentia tamen, & ratione diuersam, vbi imaginationem comparans sensibus externis, vult esse eandem numero vim, quatenus imaginatio, & sensus exterior per modum vnius virtutis conueniunt ad perfectè sentiendum: quod certè munus proprium est sensus communis, vt omnes tradunt. Tribuit ergo Aristoteles munus sensus communis imaginatiuæ, atque adeo iudicat non distinguere ibi dem quoque ait sensus externos immutare principem sensum communem in vigilia, & in insomnijs diuersimodè, in vigilia nimirum actualiter, in insomnijs autem per species iam ante acceptas: docet ergo sensum communem conseruare acceptas species, quod est munus phantasiæ, & hoc insinuat etiam D. Thom. 1. part. quæst. 84. art. 8. ad secundum, aiens, quòd in insomnio aliquando soluitur communis sensus, ac iudicat, cum tamen 1. 2. quæst. 15. art. 1. & quæst. 17. art. 7. ad tertium scribat sensum communem immutari solum in præsentia obiecti, & ideo ille locus primæ partis ab illius discipulis exponitur, ne sibi aduersari videatur. Item quòd phantasia ab aestimatiua non distinguatur secundum Aristotelem patet, quoniam aestimatiua ponitur facultas cognoscens rationem conuenientis, ac disconuenientis, mouensque appetitum. Vnde D. Thomas 1. part. quæst. 78. art. 4. & clariùs in 2. disput. 24. quæst. 2. art. 1. in corpore, & alibi, ait aestimatiuam comparari ad appetitum sensitivum, sicut intellectum practicum ad voluntatem: ostensum est autem, quod secundum Aristotelem phantasia cognoscat rationem conuenientis, moueatque appetitum, comparaturque ad illum, sicut intellectus practicus ad voluntatem: ergo secundum illum phantasia ab

aestimatiua non distinguitur. Denique, quòd phantasia, & memoria non distinguantur, est sententia Aristotelis de memoria, cap. 1. vbi palam ait imaginatiuam esse memoriam conseruantem species quod omnes admittunt de sensatis, non sunt vero aliæ non sensata, vt probauimus: ergo, &c.

Nec aliquid obstat huic conclusioni, quòd iam solutum non sit, nisi fortasse illud: proprium esse potentiarum materialium, vt determinentur ad particularia obiecta, diuidique in plures. Item illud, traditam conclusionem non solum communem non esse, sed potius communi aduersari. Ad primum respondeo in potētis quidem sensitivis particularibus inueniri determinationem, & diuisionem per particularia obiecta: in potentia autem intra gradum etiam sensitivum vniuersali necessitatem non dari, aut rationem fingendi diuisionem: solumque comparando hanc potentiam ad alioiorem, hoc est, intellectum deprehendi limitatam ad obiectum magis particulare, idque consonum esse imperfectioni potētis materialis, ac perfectioni, quam in suo genere habere potest. Ad secundum respondeo primo nullam esse partem nostræ sententiæ, quæ à multis non asseratur, cumque ipsi inter se dissentiant, locum nobis dari comprehendendi ex quolibet id quod nobis verè videatur, ac nulli eorum in totum consentire. Ad de secundo Aristotelem stare à nobis.

Dubitabis tamen, an formalis saltem distinctio sensuum interiorum sit admittenda? Videtur enim affirmandum, quia possunt ibi diuersæ definitiones tradi: sensus enim communis dicitur potentia iudicans de omnibus sensibilibus in eorum præsentia, phantasia iudicans de eisdem in absentia, &c. definitiones autem diuersæ distinguunt potentias saltem formaliter. Sit tamen quarta conclusio. Sensus interior vna est adæquata potentia realiter, & formaliter, solumque in adæquatis rationibus distincta, quatenus scilicet ad diuersos actus comparatur, & conceptibus in adæquatis concipitur. Probat, quoniam illa potentia est formaliter vna prædicto modo, quæ vnum habet obiectum formale adæquatum, circa quod exercet certum genus actuum, partialia namque obiecta, particulareque rationes actuum diuersorum diuersas rationes formales potētiarum non arguit: sic autem res habet in potentia sensitiva interiori: ergo, &c. Explicatur amplius, & confirmatur, nam in parte intellectiua plura sunt nomina significatiua intellectus, vt ratio, memoria, intellectus practicus, speculativus, &c. Et tamen ibi vna tantum est potentia formaliter, & simile est de voluntate. Denique illo modo potētis formaliter ultra sex numerari possent, vt facile patebit consideranti diuersitatem actuum interni sensus. Concludendum ergo vnum esse sensum omnes hos actus exercentem, qui à nobis diuersis nominibus nuncupatur, in adæquatisque definitionibus circumscribitur.

CAPVT XXXI.

De obiecto, actibus, subiecto, & organo sensus interioris.

Cognita veritate interioris sensus facile est omnia, quæ ad illum pertinent, explicare. Obiectum ergo illius est omne sensibile per externos sensus. Nam obiectum adæquatur potētis, sed hic sensus vniuersalissimus potentia est in suo ordine: ergo habet vniuersalissimum obiectum in eo gradu: illud autem est prædictum sensibile: ergo, &c. Notandum vero est, quòd sicut in externis sensibilibus inueniuntur communia, quæ attinguntur ab eis tanquam modi sensibilibus propriorum: ita apud internum sensum aliquid dari instat sensibilibus proprijs, quòd per se primo, ac per propriam speciem

SVARE Z
de Angelis, op
nr 6, dicitur et
anima.

Tom. I.

lib. II.

cap. I.

D. V.

ciem cognoscatur, quod vocamus sensibile absolute, minimeque limitatum ad sensibile alicuius exterioris sensus: aliquid verò dari, ac cognosci tanquam modificans dictum obiectum, atque hoc modo cognosci rationes non sensatas, ipsas etiam sensationes sensuum exteriorum, & quæcunque per species sensuum exteriorum non representantur, ab illoque nihilominus propriè cognoscuntur.

2. *De actibus*
Notatio 1. Actus huius sensus sunt omnium sensibilibus cognitio, discretioq; illorum, iudicium practicum, vel speculativum, & memoria præteritorum, ut patet ex dictis. Est tamen notandum (quod etiam pro explicato iam obiecto addimus) nullum brutum quamlibet imperfectum sensu interiore carere, cum nullum careat appetitu tendente ad utile, & refugiente nocivum. Quæ sanè rationes obiectivæ ab externo sensu non attinguntur: necessarius ergo est sensus internus, qui hæc iudicat, quæ ratione concludit Aristoteles 1.2. de Anima, c. ultimo, & lib. 3. textu 56. animantia habere phantasiam, quod omnes philosophi approbant. Notandum secundo, etsi in omnibus animantibus detur sensus internus, non eiusdem perfectionis esse in omnibus, quia nec in omnibus potest easdem operationes elicere, nec circa idem adæquatam obiectum versari, in ijs enim quæ solo pollent tactu, & fortè etiam gustu, imperfectissimus est internus sensus, nec species conferuat in absentia obiecti. Vnde Aristoteles 1.3. c. 15. docet hæc animalia phantasia non habere, in quo secù non pugnat, dum alibi (ut modò indicavimus) eà concedit, illic enim phantasia nomine latè vitur ad significandum qualemcumque internum sensum. Atq; idem statuendum de animantibus, quæ licet plures habeant sensus externos, atamen modo quodà determinato mouentur, solum videlicet ad obiectum præsens: hæc enim habet quidem sensum internum aliquantum perfectiorem, & extendat se ad plura etiam sensibilia, adhuc tamen minus perfectum, & ad rationem memoriæ non attingat: at verò alia perfectiora animantia sensum hunc perfectum possident: in ratione scilicet memoriæ estimatiuæ, sensusque communis: imò per illum quandam materialem prudentiam ostendunt, & aliquando etiam docilitatem. Quod autem prædictam habeant rationem memoriæ, negari non potest, quicquid Scotus dicat in 4. dist. 45. q. 3. quia evidentes experientia illam suadent. Elephantus enim post multos dies vindictam sumit de illo, qui se læserat, *hæc etiam cognovit possessorem suum*, &c. Itai. primo, quasi memor illius: id quoque ex eo patet, quia determinato certoque motu ad rem absentem mouentur: ergo propter apprehensionem, quam memoria retinet.

3. *Obiecta duplex impugnant memoriam in brutis.*
Ad 1. obiectum. Obijcies primò. Memoria est cognitio præhabita cognitionis, iuxta Aristotelem lib. de memoria, & reminiscencia, c. 1. talis autem cognitio impossibilis est sensui interno: ergo, &c. Secundo si aliqua animantia habent memoriam, habent certè apes, & formice, cum signa omnia memoriæ ostendant, his autem negat memoriam Aristoteles lib. 3. de Anima, cap. 3. ergo, &c. Ad primum dicto sensum internum cognoscere reuera externas sensationes, non quidem ut obiecta propria, sed ut modos eorum, sicque in sensu dari memoriam dere ut iam cognita, contingit tamen non rarò phantasma existens in memoria remitti, vel ex parte corrumpi, ac proinde non representare exactè, ex quo fit non rarò, ut qui rei memoratur memoriam perdiderit circumstantiarum, de quo videndus Aristoteles lib. de memoria, cap. 2. hoc verò de memoria sensibilibus intelligi debet: nam eorum, quæ sub sensu cadere non possunt, memoria ad intellectum pertinet, ut dicitur infra 1.4. c. 10.

Bruta memoria possunt ostenduntur.

Ad secundum affirmat Themistius in 2. de Anima, cap. 11. apes, & formicas habere memoriam. Idem fatentur Albertus tract. 1. cap. 7. D. Th. 1. Metaphysica lect. 1. Auerrois cap. 3. Et ratione patet, quoniam hæc animalia arte quadam naturali valent, de quibus Aristoteles 7. de historia, cap. 38. D. Thomas 3. contra, cap. 13. 4. Et opera eorum indicia sunt cognitionis rerum absentium, formica liquidem eandem semitam repetit, ac fortè perditam vestigat, quia identidem ingreditur, apes ad eodem redeunt flores, quos semel gularunt: videtur ergo certum habere memoriam, atque prudentiam. Ad Aristotelem respondet Simplicius negare solum ijs animantibus memoriam perfectam, hoc tamen interpretamentum aperte falsum est, Auerrois occurrit ad exemplum non requiri veritatem. Philoponus folio 81. col. 3. duplicè distinguit memoriam, aliam recordatiuam præteritorum, & a natura prudentem, aliam verò docilem, apibus ergo, & formicis negari secundam, non verò primam, quæ doctrina ex Aristotele sumitur 1. Metaph. c. 1. ubi scribit animalia, quæ cum memoria habent auditum, prudentiam quoq; habere, nò ut significat habitum consultandi de agendis secundum rectam rationem, sicut 6. Ethicorum definitur, sed ut importat iudicium naturale operù ita agendorum, ac si per propriè dictam prudentiam agerentur, quæ de re D. Thomas 2. 2. q. 4. art. 15. Animalia ergo, quæ cum prudentia habent auditum, disciplinabilia dicuntur, non sumpta disciplina in rigore, ut significat instructionem sumptam ab alio ad operandum secundum rationem, sed latè ut significet instructionem manentem ex consuetudine. Inter illa verò, quæ memoriæ habent sine auditu, numerat Aristoteles apes, & ita constat experientia habere memoriam, prudentiamq; naturalem: quæ tamen auditu careant, certum non est: nam ipse Aristoteles 9. de historia, c. 4. dubius est, ubi refert apes, cum dormiunt, à vigili excitari, vno, aut altero edito strepitu: quod si ita est, coniectura fit illas audire, ac patet ulterius experientia, quia sonitu quodam congregari solent, atque vocari ad recta, neque dici potest cum D. Thomas citato loco Metaph. non auditu moueri, sed motione aeris, quam tactu sentiunt, nò enim motio tanta est, imò & aliquando nulla ad apes pertingit. nec euincit ratio illa motione magis congregari apes, quam dispergi: deniq; ad tactum quæcunq; aeris motio etià incondita sat esset, cum tamen non nisi ad modulari quodammodo sonum accurrant apes, quare probabilius credo illas audire, vnde ad naturalem prudentiam eiusmodi animalium, quavis necessaria sit memoria cum pars sit prudentiæ, non tamen est necessaria carentia auditus.

Circa organum eiusdem interni sensus credidit Aristoteles radicem sentiendi in corde esse, ac ad deò in eo ponendum organum, lib. de iuventute, c. 1. & 2. nos verò consequenter dicimus ponendum in cerebro, quæ est sententia Hippocratis, Galeni, & aliorum, quos supra cap. 13. citauimus, ac patet, quoniam experimur imaginationes in capite formari. Vnde, & imaginando fatigatur, læsio quoque sensuum ex læsione cerebri nascitur, insomniæque sunt in capite. Nam Danielis 2. dicitur, *Somnium tuum, & visiones capitis tui huiusmodi sunt*, & cap. 4. *Cogitationes meas in statu meo, & visionem capitis mei, & cæc.* Dices in Evangelio legi, *à corde exiit cogitationes*. Et iterum, *Quid cogitasti malum cordibus vestris?* vnde S. Hieronymus citato loco *pediunt*. Daniel. animaduertit propter diuersa hæc facta pagina, verba diuersas fuisse sententias. Responderetur tamen in sermonibus Evangelij non agi de cogitationib. nudi intellectus, ut ita por illius organum debeat existimari: viurpatur ergo ibi cor pro anima, vel pro appetitu, qui verè in corde est, ut

infra

4.
Ad 2. obiectum.
Notatio de quodam auctor diff.
1. Metaph.
sect. 6. à n. 19

4.
De organo sensus interioris.
ni varia opinio Galeni, quam Aristoteles

Obiectio ex Euang. ex-

infra dicemus, dicunturque cogitationes cordis, id est, procedentes ex cuiusque affectibus.

6
De loco di-
cti organi
quorundam
opinio.

Quæres tamen, in qua parte cerebri sit sensus iste, in cerebro enim tres obseruantur cellulae: prima in parte anteriori, secunda in parte media, tertia in posteriori. Qui ergo Galenum sequuntur de distinctione trium sensuum interiorum, primam cellulam ponunt organum sensus communis, & phantasie medium cogitativæ, ultimam verò memoriæ, quod confirmat experientia desumpta ex eodem Galeno libro de differentiis symptomatum, læso enim organo sensus interni lædatur sensus, causaturque infania tripliciter: primò quando accidit error in sensu externo, quando nimirum pars anterior cerebri lædatur, quoniam tunc infirmatur sensus communis à quo vis sentiendi ad externos deriuatur. Secundò quando iudicium, aut ratiocinatio lædatur, quod accidit ex lésione media cellulae. Tertiò quando lædatur memoria, quod ex infirmitate ultimæ cellulae procedit: quod si omnes eiusmodi partes lædantur, omnes operationes prauè exercentur, sicut in phrenesi contingit: ex hac ergo experientia, quoniam Galenus ibi confirmat, concludunt sequaces has potentias distinguere, subiectarique in dictis partibus.

7
Veris opi-
nio.

Statuendum tamen non omnes illas cellulas esse organum sensus interni, nisi quasi triplicem partem potentia illius æstimamus: quia si vna simplex est, in tribus cellulis re ipsa distinctis esse non poterit. Præterea in multis animalibus est sensus communis memoria, & phantasia, in quibus tamen cellula distincta non deprehenduntur. Denique hi authores contra Galenum sentiunt, qui 8. de usu partium, cap. 6. aliter vult constitutas esse illas cellulas, namque in anteriori parte duas collocat, in posteriori vnam, & communem meatum, qui cellula media dicitur: atque usum illarum aliter exponit, duas enim anteriores ait esse organum olfactus, quod supra roecimus, addit vero deferuire etiam vt in eis elaborentur spiritus animales ad sentiendum requisiti: per intermedium autem ventriculum existimat fieri tran-

situs horum spirituum, & in ultimo vigere vim sensitivam, ac verum fortasse est vltimum illud ventriculum esse organum interni sensus, lege Vesalium 7. de fabrica, cap. 6. Nec experientia allegata conuincit, quia eadem potentia variè læditur, visus enim læditur aliquando, ita vt non percipiat indistans: aliquando aliter, quoniam lésionum causa sunt ignota: sic ergo in presenti sensu interior diuersimodè lædatur, quia cum habeat organum apertè temperatum, sicut diuersimodè potest solui temperamentum, ita diuersè possunt causari lésiones, ita Aristoteles lib. de insomnijs, cap. 3. vbi diuersarum specierum phrenesis diuersas reddit causas: nullam tamen certam satis.

Dubitabis autem primò, an sensus internus lædi possit non læso externo. Multi negant: verior tamen est affirmatio: patet enim experientia phrenesim occupare hominem integris etiam externis sensibus, dementes quoque à natiuitate non raro visuntur iisdem sensibus valentes. Ratio à priori est, quoniam vis sentiendi à sensu interno deriuatur ad externum, vnde hic potius ab illo pendet, quàm è contra. Rursum internus sensus propriam dispositionem vendicat, quæ potest vitari organo externorum sensuum saluis manentibus. Vnde Vales. 9. controuersiarum, cap. 3.

Dubitabis iterum an imaginatio efficiat casum, D. Thomas 3. contra Gentes, cap. 99. docet imaginationem aliquando esse causam ægritudinis, ac terram sanitatis: statuendum ergo ita posse contingere, eo quod operante imaginatiua commouentur animales spiritus, diffundunturque per corpus, ac proinde si imaginatio vehemens sit, magna quoque spirituum erit commotio. Adde etiam calorem vehementem sæpe excitari, vnde varij effectus in corpore contingunt. Denique imaginatio appetitum etiam mouet, excitatus autem commouet humorem, illius passioni cooperantem: his ergo modis ex imaginatione prouenit realis effectus, seu casus in corpore, atque per hæc tenus dicta facilis euadit questio 78. prima part. apud D. Th.

E L E N C H Y S

CAPITVM LIBRI QVARTI.

- CAP. I. Quidnam sit adequatum obiectum intellectus nostri.
II. An sit necessarius intellectus agens ad producendas species.
III. An intellectus noster intelligat vniuersalia, an singularia tantum in rebus materialibus.
IV. Quomodo cognoscat noster intellectus substantiam materialem, & alia sensibilia per accidens.
V. Quomodo intellectus cognoscat se, & animam, & que in ipsa sunt.
VI. Quomodo Deum, & angelos pro hoc statu cognoscat.
VII. An intellectus noster pro hoc statu pendat ab operatione phantasia.
VIII. Quid sit intellectus agens & possibilis.
IX. De distinctione intellectus practici, & speculativi.
X. An in parte intellectiua sit memoria, vel aliqua potentia ab intellectiua distincta.
Quæ de speciebus intelligibilibus & verbo mentis iudicio, &c. hoc libro queri possent, in præcedenti à cap. 2. habentur.

LIBER